

gospodarske pridobitve, svoboda združevanja, književnosti in časopisja in tako dalje vse nižje in nižje. V sami zanikernosti so se oblastniki začeli za vse ljudske težnje in zahteve posluževati vsake sile in prevare, ki je pri roki, v nobeno stvar se nečejo vglobiti, če pride zahteva iz ljudskih slojev, danes jim vse to ni mar, prišel bo pa kmalu čas, ko bodo morali spoznati, da niso pred postopom, ki bi vse izbrisal, temveč pred težkim ob računom, ki ga ljudstvo zahteva.

Zakaj tako izmozgavanje?

Slovenski oče le s težavo daje svojega sina študirat. Vesel je, ko vidi, da je prišel njegov otrok do boljšega kruha. Sicer danes služba uradnika tudi ni sijajna; lačni morajo državni nastavljenici hoditi okoli. A če premotriš položaj našega kmeta, kojemu toča in druge uime uničujejo trud njegovega trdega dela, vidiš, da naš ratar trpi med vsemi stanovi največ. Trdo delo, neznosni davki, vojaško breme, kuga pri živini in še desetero drugih nesreč spremlja slovenskega kmeta od zibel do groba. Priznajte, da je tako!

Slovenski oče si misli, dal bom sina študirat, da bo kot gospod delil pravico na sodniji, po kristjansko predpisoval davke in da bo sploh stal slovenskemu narodu ob strani. V mnogih slučajih se te nade očetu res tudi uresničujejo. A na stotine imamo v najnovejši dobi sluščajev, ko slišimo pritožbe:

Nemec prej z nami ni tako kruto postopal, Srb z nami ne bi tako ravnal.

Zalostna slika! Slovenski sinovi-uradniki žal v mnogih slučajih tiransko postopajo z lastnimi brati. Ne vsi, a mnogi so res taki. Ali se kje v kaki pokrajini tako strašno navija davčni vijak glede dohodnine in drugih davkov, kot pri nas? Ali mate kje deželo, kjer bi se ubogega inladega posestnika, ki je prevzel posestvo po očetu, tako pritiskalo kot ravno v Sloveniji? Finančna in sodna oblast odredi po 2 do 3 krat ponovne cenitve, združene z ogromnimi stroški. In postopanje glede predpisovanja in plačevanja desetka! V nobeni državi ni tega! Odkrito moramo reči, da so v mnogih slučajih krivi propasti celih kmetijskih domov in družinske sreče prenatani uradniki. Hočejo biti bolj papežki, kot je papež sam!

Služaj! Dve sestri kupita malo posestvo za ceno 120.000 K. Desetek s pritiskom znaša okoli 8000 K. Ker je bila petnajsti dan nedelja, ko je bil zadnji termin za plačilo tega zneska in ker ste plačali na davkariji to svoto še le 17 dan, ste bili nesrečnici kaznovani. Predpisana višja pristojbina je znašala skupno s kaznijo okroglo 40.000 K. To kazen so jima predpisali še le po preteku pol leta. Kako?

Silno vneti in goreči uradnik je brez višjega povelja listal cele tedne po aktih, da bi našel kaknega grešnika. Hotel se je prikupiti višjim in menda celo samemu Pašiču! Vprašamo vas, ali je to na mestu? Ali ima uradnik kaj od tega, ako je uničil ubogi sestri. V beograjsko žrelo je sicer vrgel muho in to je bil cel uspeh njegove strašne natančnosti.

Drugi slučaj! Slovenski finančar gre lačen in žejen mimo kočice nekakega prevoznika. Poprosi ga za kozarec vode. A penzionist mu ponudi pol litra vina. Pravi: Dobil sem ga 80 litrov v dar od prijatelja. Finančar si ugasi žejo, a drugi dan ga naznanja, da od tistih 80 litrov vina ni plačal užitnine. Penzionist je bil strogo kaznovan. Ali je to lepo in pošteno? (To se je zgodilo v neki fari ne daleč od Maribora. Radovednim informacije na razpolago).

Še en slučaj! Finančar je bil prestavljen iz Slovenije v Makedonijo. Imel je bolno (jetično) ženo in malega otroka. V mnogih pismih je prosil našega poslanca pomoči, da ga naj spravi zopet v Slovenijo k družini. Žena joče, prosi pomoči. Poslanec se potruji. Stiska kljuko v finančnem ministru. Da se ga znebijo, ugo-

kem srečen posestnik šekastega šukrija, ki je bil glede obnašanja in jeznorite samozavesti res kosmat Turek.

V globoki grabi, kakor že omenjeno, je bilo nastanjeno polkovno poveljstvo. Lepo jasno jesensko jutro je zasinilo, ko si je stari kakor po navadi vrgel preko rame puško in pozval svojega Justa, da ga spremi na lov, kjer mu je podil zverjad, odkar je bil izginil šukri. Stari je stal pred postojanko in premišljal, na katero stran bi jo ubral, ko se naenkrat pojavi na bregu pred postojanko lisica. Oči nas vseh so se uprle v zver in seve tudi g. oberst je zasadil svoj lovsko preiskušeni pogled v žival, ki se je pomikala umerjenih korakov navzdol pod breg in kar naravnost v smeri proti naši postojanki. Oberst je pripravil puško, jo pritisnil k licu, lisica je še bila od postojanke kakih 30 korakov — pumf — dim se je razkahljal in lisica je še samo pobrcavala v zadnjih življenjskih izdihljajih z zadnjimi nogami. Sam oberst jo je pobral, jo zadovoljno potehtal za zadnje noge in jo oddal Justu, da jo odre in pripravi kožo, da bo enkrat za kožuh. Oberstu smo čestitali kot izbornemu strelcu in stari je bil res tako vesel lisičjega plena, da je odložil puško, šel v postojanko in skozi okno gledal Justa, ki se je pripravljal, da odere žival po načinu izvedenca.

Justo je obesil lisico na drevo za gobec in začel pri gobcu svoj posel, da bi potegnul kožo živali kot bi jo slekel in jo tako ohranil celo in neprerezano. Vsi smo gledali liscoderca, zasadil je nož, potegnul za kožo pri gobcu, spustil kožo in nož in nekako prestrašeno odkročil. Približal se je zopet živali, pogledal jo še enkrat pri načetem gobcu in zopet odstopil, namenjen k obrstu. Pa stari je že bil na potu k Justu in oba sta začela

dijo končno njegovi prošnji in finančar se je vrnil k družini. In kaj počne v zahvalo? Noč in dan stika po vseh kotih za neopornimi kolesejnji, išče vino, ki ni pri zasebnikih zadacano, preiskuje uboge ženice, ki nosijo sol od trgovca, naznanja poštene kmete, da niso pravilno napovedali pridelka vina. Igra ulogo špiceljna za davčno oblast, če ima kdo dohodkov 20.000 K, on poroča dva-, trikrat toliko! Gospodje, ali je to vse prav in pošteno!

Ni namen teh vrstic, da bi hujskali proti uradništvu. Nel Slovenske sinove, ki so v državni službi, posebno one pri finančah, pozivamo in prosimo: Ne gretni izmozganemu narodu še vi življenja z nepotrebnimi sekaturami in nelepim ovadustvom!

Govorimo odkrito: Ali se vam slovenski oče, brat in sestra ne smilita?

Vinska kriza in kako ji od-pomoči.

(Konec govora g. R. Košarja na zborovanju Kmetijske družbe v Mariboru).

Doslej smo organizirali vinograde, odslej pa homo morali organizirati kleti in vinsko trgovino.

Toda kako? V naših ljutomerskih gorica si je pridobil muškatin silvanec, ali kakor ga Francozi nazivajo «Sauvignona», posebno spoštovanje, ker vsako leto precej rodi in je kolikor toliko manje občutljiv proti napadom raznih boleznih in ker ima tudi manje kisline v razmerju z drugimi sortami. Leta 1919 ni bila posebno dobra letina. Leta 1920 pa je prišel k meni nek ljubljanski veletrgovec in ko smo preskušali vse vrste, je rekel, da vzame od muškatinnega silvanca dva vagona po ceni, katero sem jaz zahteval. Obledel sem, ker sem imel v kleti od te vrste samo 10 polovnjakov. Trgovina se je razbila radi premajhne količine in zato sem začel poizvedovati po okraju, kdo bi še imel muškatinnega silvanca na prodaj. Spravil sem skupaj tri vagona, katere sem ponudil in lahko prodal. Ej, bratje vinogradniki, sem si mislil, treba je samo, da imamo ves muškatin silvanec našega okraja v evidenci in da ga spravimo na kup, pa bo šlo. Vsi za enega, eden za vse. Isto pa bi tudi lahko naredili s šiponom, rizlingom in burgundcem i. t. d. Zbirali bi lahko najfinerše buteljčno blago, kakor tudi dobra namizna vina, da trgovcem ne bo več treba hoditi po kletih in zbirati polovnjake. Ker pa imamo veliko brd in vinogradnih goric med Muro in Kulpo, bi bilo dobro, ako bi začeli zbirati v vsakem posameznem vinskem okolišu te produkte potom zadrug, ki bi nudile domači trgovini zbrano, pristno blago svojega okraja. S tem pa bi se tudi že ustvaril za uspešno in velikopotezno vinsko trgovino tako neobhodno potrebni vinski tip za okraj. Ako smo bili v stanju, da smo v kratki dobi organizirali denarni promet do zadnje gorske vasi, zakaj ne bi tudi za vsak vinski okoliš organizirali vinarstvo zadrugo. Te zadruge bi se naravnim putem zopet skušale združiti v kako centralno zadrugo z večjim kapitalom, ki bi na širši podlagi, s širšim obzorjem in z večjimi sredstvi gledala, da spravi vino v promet. Naravno je tudi, da si bo ta zadruga iz raznih okrajnih vinskih tipov ustvarila enoten tip «Štajerca», pod katerim imenom pozna naša vina n. pr. že vsak krčmar na Kranjskem in kakor smo n. pr. pred vojno dobivali enoten tip pod imenom «Niederösterreich», «Retzer» itd. po vseh krčmah na Češkem, Moravskem in v Šleziji. Taka centralna zadruga z enotnim vinskim tipom pa se bo tudi lahko začela postavljati na noge izven ozkih mej naše domovine, kajti blaga imamo dovolj, samo «tip» nam manjka. Brez enotnega tipa pa ne moremo vsvet. Ustvaritev tega tipa mora biti naša prva skrb. Na Kranjskem imamo danes n. pr. toliko tipov «Štajerca», kolikor je vinskih trgovin, samo pra-

ogledovati ter pretipavati žival. Stari je neprijetno zmigoval z ramami. Justo je dobil ponovno povelje, zagrabiti nož in nadaljevali svoj kozoderski posel od lisičjega gobca navzdol.

Sluga je vlekel za kožo, oberst je zasadil svoj pogled kar najostreje pod Justove prste, nevoljno pljunil, grdo zaklel po madžarski, se zavrtel na peti, stopil nazaj v postojanko, zaloputnil vrata in meni v kipeči jez za zabrusil pod nos: «No, farovško brihtno maščevanje!»

Opazke starega nisem razumel, vprašati se ga nisem upal, ker je kar nepretrgoma klet v meni dosedaj nerazumljivi madžarsčini in pogledal sem skozi okno, kjer je bilo krog Justa in lisice vse polno radovednežev. Stopil sem sam ven, vojaki krog Justa so se smejali, da so se toliko po kolenih — Justo je že bil odril svojo žrtev preko glave, ki pa je bila pod prvo kožo tudi še kosmata in dlaka pa čisto podobna oni, že nekaj dni sem pogrešanega in smrtno obžalovanega šukrija.

Justo je prav zlahka vlekel kožo med krohodom gledalcev in kar v par minutah je visel na gobcu na drevesu oberstov šekasti šukri, samo, da je bil tokrat res mrtev in še povrh ubit od roke, ki ga je v življenju najbolj odkrito ljubeznjivo gladila ter hranila

Brezdvomno je nekdo od polka šukrija prijel, ga zašil v lisičjo kožo in ga spustil proti polkovni postojanki ravno ob času, ko je imel gospod oberst navado, da se je odpravil na lov.

Pes vam je bil tako mojstersko ušit v lisičjo kožo, da ga je bilo nemogoče spoznati brez natančnega pregleda. Ker je nosil pasja reva vedno v trdnem kolobarju afrikan rek, mu je njegov sovrag potegnul precej de-

vega štajerskega tipa ni. V Zagrebu dobite v vsaki kavarni in v vsakem baru «Ljutomerčana», pa brez ljutomerskega značaja. Kako pa naj konzument in trgovec potem presodi, kateri tip je pravi, kako se naj konzument na njega navadi in ga zahteva od krčmarja.

Kako naj producenti zahtevajo od vlade, da zaščiti s posebnim zakonom vinske proizvode posameznih vinskih okolišev ali cele pokrajine, ko pa nimamo izrazitega tipa. Kako naj ponudimo Nemcem, Čehom, Svicarjem in Poljakom, naša vina, ko pa niti 100 vagonov ne bo jednakega značaja. Kako naj naša vina notirajo na borzi, ako tipa ni! Vino ni kuruza ali pšenica! Zato gre moj klic že od prevrata sem: Ustvarimo si najprej tip naših vin! Kaj bi nam na primer koristil proti izvoz v Svico, Čehoslovaško in Poljsko — Nemška Avstrija je danes še izjema — če pa se ni bi mogli postaviti leto za letom z enotnim blagom, ki ustreza konzumu. Povoljna in definitivna rešitev naše vinske krize leži večinoma v ustvaritvi enotnega tipa naših vin. Potem se le bomo stopili iz ozkih vrat dosedanje vinske «grajzlerije» v široko dvorano vinske veletrgovine.

Študirajmo to vprašanje, razpravljajmo o njem, da se vsestransko razbistri, saj je predmet, o katerem govorimo največjega narodno-gospodarskega pomena in od ugodne rešitve bo odvisno 1000 in 1000 eksistenc, ki bi bile sicer izročene poginu.

In še eno vprašanje moramo temeljito preštudirati, kajti tudi od njega bo odvisna ugodna rešitev vinske krize in ta je: Kaj naj storimo, kako naj delamo, da si zmanjšamo pridelovalne stroške? Tudi najboljše vino ne bo šlo v promet, ako bo predrago in se ne bo prilagodilo svetovni pariteti.

Rešitev teh dveh vprašanj leži v rokah vinogradnikov in vinske trgovine. Aktivno pa mora tudi država pospeševati ugodno rešitev vinske krize s tem, da zniža davke, tarife itd., s čim se znižajo pridelovalni, prometni, točilni in drugi stroški za občutne vsote, kajti žalostno je, a resnično, da vino danes ni več tisto vino, kojega cena bi bila odvisna od ponudbe in povpraševanja o dobrih in slabih letinah, ampak da je samo še produkt obdavčevanja in izkoriščevanja. Denar, katerega sprejme danes vinogradnik za svoje vino, je samo majhen del one svote, katero plačuje za to blago konzument, ako je povprek še v stanju, da si privoščiti kako četrtinko. Največji profit od vina ima danes država, občina, železnica in vmesna trgovina. Toda prišel bi predač, ako bi se spustil v tozadevno podrobno razpravo, omenil bi izmed drugih važnih točk samo še, da moramo vinogradniki zahtevati od države, da začne po svojih kletarskih nadzornikih brez usmiljenja zasledovati vse krčmarje, vinske trgovce in producente, ki prodajajo blago, ne odgovarjajoče vinskemu zakonu iz leta 1907. Mislim, da bi postala vinska kriza manj občutna, ako bi vlada začela strogo paziti na to, da vino ne bi več rastle po kletih, ampak samo še v gorica, kakor je to Bog določil! Istotako naj vlada tudi pazi, da se ne bo ob mejah vlihotapljalo tuje blago.

Glavni namen mojega predavanja je bil ta, da pokažem novo stališče, katerega je zavzel vsled preobrata naše vinogradništvo in vinska trgovina. Postali smo samostojna vinorodna država, Slovenija pa je postala v tej državi samostojna, tipična vinska pokrajina. Da vzdržimo konkurenco na vinskih trgih, si moramo najprej ustvariti enoten «tip» naših vin, ki se mora prilagoditi okusu konzumentov. Da pa postanemo zmožni konkurence tudi glede cen, moramo skrbeti za znižanje pridelovalnih stroškov, država pa mora odstraniti vse ovire, ki bi zabranjevale naš izvoz in notranjo trgovino ter skrbeti kakor mati, da se na podlagi njenih odredb in zakonov ne zvišajo cene naših vin. Samo z mirnim, vstrajnim, požrtvovalnim, energičnim delovanjem vinogradnikov in vinske trgovine v zvezi z vsestransko državno podporo se bo dala rešiti težka vinska kriza. Da se to zgodi — Pomozi Bog!

belo žico po hrbtu in v lisičji rep tako, da je bil prisiljen nositi svoj in lisičji rep bolj vodoravno, kakor ga paš nosi lisica, ako je v teku.

Za tako mojstersko delo so rabili maščevalci precej časa, truda, pa tudi potrpežljivosti, ki je bila izvor natančno preiščljene ter preuhtene maščevalnosti.

Ko je bil rajni šukri od gobca do konca repa slečen lisičje krinke in visel kot čisto navaden ubit cucek na drevesu, je nastalo med gledalci vprašanje: kdo se je maščeval na tako prefrigan način nad oberstovim ljubčekom radi že davno pozabljene pasje smrti nekaj desetnih šukrijeve zlahte? Gospod oberst je obsodil z opazko o farovškem maščevanju mene, a čisto po nedolžnem, ker še do danes ne vem, kedo se je znosil nad oberstom in šukrijeva žaloigra se je doigrala v jeseni vojnega leta 1915.

Vse temeljito preudarjeno poizvedovanje za krivca šukrijeve žalostne in nenavadne smrti je bilo brezspesno, maščevalci so molčali do mojega odhoda od polka. Stari pa je vedno dolžil mene, da sem duševni oče maščevanja in mi je pozneje, ko se je čisto pomiril radi nesrečne smrti šukrija, zagotavljal, da mi ne zameri cele komedije, ker je bila duhovito zasnovana, izpeljana in se je posrečila v polnem obsegu, a obstala nisem mogel, ker sem bil tozadevno tedaj in do danes nedolžen. Priznati pa moram, da sem privoščil šukriju smrt v lisičjem kožuhu, ker ga nisem maral z obrstom vred.

Tako so se torej maščevali še do danes neodkriti maščevalci nad obrstovim psom v vojnem letu 1915 v oni grabi za gališkimi Dnežstrom, kjer je nezagreben strohnel polkovnikov pasji Turek — šukri.